

ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

Обсяги видавничої діяльності Національної академії наук України у 2000 році залишались стабільними. Установами НАН України видано понад 600 наукових книг, з них 398 монографій та більше 200 збірників наукових праць. Помітно змінилась структура книговидання.

Видавництво "Наукова думка" НАН України виконує, перш за все, державні замовлення, публікує фундаментальні, основоположні наукові праці, серійні та унікальні видання. Особливу увагу Видавництво надає словниковій програмі. Завершена багаторічна творча співпраця колективу Інституту української мови НАН України та "Наукової думки" над двотомним "Словником синонімів української мови". На Міжнародному Форумі видавців у Львові Словник отримав першу премію. Видано "Словник іншомовних слів" із серії "Словники України", до якого включено актуальну інтернаціональну лексику, що поповнила українську мову у 80-90-х роках ХХ ст.

Спільно із Інститутом мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т.Рильського НАН України видано прекрасно оформлену монографію "Українське мистецтво та архітектура кінця ХІХ - початку ХХ ст.", в якій розглядаються мало досліджені проблеми розвитку українського мистецтва та архітектури.

Разом із Інститутом літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України "Наукова думка" продовжує видання книг із серії "Бібліотека української літератури". На межі тисячоліть побачили світ "Вибрані твори" Володимира Сосюри, які відкривають читачеві невідомого Сосюру - прекрасного українського поета-лірика, та "Вибрані твори" дивовижної жінки - письменниці Л.Старицької-Черняхівської. Завершено двотомне видання "Вибраних творів" Б.Д.Антоненка-Давидовича.

Юридичні науки представлено книгами "Конституційне право України" та "Право власності. Спадкове право України". Актуальні економічні проблеми

досліджуються у фундаментальній монографії “Промислова політика України: проблеми і перспективи”.

Вісім монографій видано з фізико-математичних та технічних наук. Серед них "Інформаційно-алгоритмічні аспекти керування рухомими об'єктами" (Інститут кібернетики ім. В. М. Глушкова НАН України). Природничі науки представлено монографією чл.-кор. НАН України І.М.Трахтенберга "Книга о ядах и противоядиях".

Видавництвом “Наукова думка” спільно з Інститутом філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України підготовлено навчальний посібник "Історія філософії: проблеми людини та її меж" (Н.Хамітов та інш.).

У 2000 р. Видавництво брало участь у Міжнародних книжкових виставках в Португалії та Італії, де книги Видавництва "Наукова думка" були тепло зустрінуті відвідувачами. На Форумі видавців України за результатами опитування фахівців галузі Видавництво "Наукова думка" разом із видавництвами "Основи" та "Юрінкомінтер" визнано кращим видавництвом країни у 2000 році.

Однак не можна не помітити, що кількість монографічних праць установ НАН України у Видавництві з року в рік зменшується. Видавництву “Наукова думка” НАН України слід приділяти більше уваги публікації і розповсюдженню наукових праць академічних установ. Кількісні показники Видавництва за останні 5 років наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Роки	Назв книг	Обсяг (обл.-вид. арк)	Тираж (тис. прим.)	Назв монографій
1996	89	1701	-	38
1997	60	1200	200	29
1998	72	1300	200	20
1999	60	1100	205	33
2000	52	1082	170	19

З року в рік зростає кількість праць учених НАН України, що видається іншими видавництвами. Значна кількість робіт, зокрема підручників та посібни-

ків, виходить у тісному співробітництві з науковцями вищих навчальних закладів України. Видавництво “Вища школа” (Київ) випустило монографію акад. НАН України А.М. Самойленка зі співавторами “Лінійні системи диференціальних рівнянь з виродженнями”. У науково-біографічній серії видавництва “Наука” (Москва) опублікувало роботу науковця Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім.Г.М.Доброва НАН України В.І.Оноприєнка “Флоренские” обсягом 28 ум.-др. арк. Науково-учбовий центр прикладної інформатики НАН України продовжував співпрацювати з видавництвами “Діалектика” та “ДіаСофт”. Співробітниками центру загалом перекладено з англійської і відредаговано понад 10 найменувань посібників, які були видані масовими тиражами. Видавництво "Либідь" (Київ) опублікувало підручник для вищих навчальних закладів акад. НАН України Д.М. Гродзінського "Радіобіологія" та монографію акад. НАН України О.Г.Ситенка і співробітника Київського національного університету ім. Тараса Шевченка В.К.Тартаковського “Теорія ядра” та інші праці. Видавництво “Політична думка” опублікувало монографію співробітників Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України О.В.Плотнікова та В.Є. Новицького “Динаміка зовнішніх боргових зобов’язань України”. Видавничий дім “Альтернативи” завершив видання 15-томної праці “Україна крізь віки” під загальною редакцією акад. НАН України В. А. Смолія. У тернопільському видавництві “Астон” вийшла книга відомого українського етнолога-музикознавця, співробітниці Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім.М.Т.Рильського НАН України С. Й. Грици “Фольклор у просторі та часі”. Загалом у різних видавництвах за виключенням Видавництва ”Наукова думка” випущено 229 монографій вчених НАН України обсягом понад 3800 обл.-вид. арк. Слід однак зазначити, що далеко не завжди публікація праць у сторонніх видавництвах забезпечує належний рівень редагування та поліграфії, хоча цей шлях відрізняється дешевизною.

Окремо слід відзначити роботи українських учених, видані провідними зарубіжними видавництвами. У 2000 році за кордоном опубліковано три монографії співробітників Інституту радіофізики і електроніки ім.О.Я.Усикова НАН України. Це курс лекцій С. І. Тарапова "Basic Of High – Frequency Electron Spin Resonance Experiment At Very Low Temperatures", опублікований "Gebze Institute of Technology Publishing", монографія К. О. Лукіна та Ф. Г. Генніга "Interstellar Propagation of Electromagnetic Signals", випущена "Kluwer Academic Publishers" та праця В. В. Веремея та Р. Мітри "Frontiers of Electromagnetics", видана "IEEE Press". У видавництві "Kluwer Academic Publishers" вийшли також праці акад. НАН України В. С. Королюка та В. В. Королюка "Stochastic Models of Systems" і співробітника Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем ЮНЕСКО/МПП НАН України та Міністерства освіти і науки України Г. Л. Гімельфарба "Image Textures and Gibbs Random Fields" та низка інших робіт. Видавництво "Springer" випустило монографію співробітників Інституту фізики напівпровідників НАН України Ф. Т. Васька та А. В. Кузнєцова "Electronic States and Optical Transitions in Semiconductor Heterostructures". У Видавництві "Gordon and Breach Science Publishers" вийшла праця співробітника Фізико-технічного інституту низьких температур ім.Б.І.Веркіна НАН України Ю. А. Амінова "Differential geometry and topology of curves". Акад. НАН України В. П. Кухар написав розділ "Synthesis of Aminoalkanephosphonic and Aminoalkanephosphinic Acids with the Amino Substituents" до монографії "Aminophosphonic and Aminophosphinic Acids: Chemistry and Biology", що вийшла у видавництві "J.Wiley and Sons". У видавництві "WSP" (Польща) опублікована колективна монографія співробітників Інституту зоології ім.І.І.Шмальгаузена НАН України та їх польських колег "Bees of the family Halictidae (excluding Sphecoides) of Poland". У Женеві вийшла праця чл.-кор. НАН України М.В. Поповича у співавторстві з Ж. Ніва "Відродження України". У цілому зарубіжними видавництвами опубліковано в 2000 р. 22 монографії українських учених обсягом понад 350 обл.-вид. арк.

Значна кількість літератури сьогодні видається інститутами на дільницях оперативного друку, на яких у 2000 р. видано 128 монографій обсягом понад 3250 обл.-вид. арк. Під редакцією акад. НАН України В.Т.Трошенка в Інституті проблем міцності НАН України вийшла двотомна монографія “Оцінка і обґрунтування продовження ресурсу елементів конструкцій”, в якій розглянуті сучасні проблеми оцінки опору матеріалів та елементів конструкцій, дії широкого кола пошкоджувальних факторів та обґрунтовується застосування рівнянь стану, моделей деформування і руйнування при різних типах навантажень. Інститут фізики напівпровідників НАН України видав колективну монографію “Радиоспектроскопия конденсированных сред”. В Інституті геохімії, мінералогії і рудоутворення НАН України та Держкомгеології України під редакцією акад. НАН України М.П.Щербака опублікована робота “Геологія і магматизм докембрію Українського щита”. Інститутом електрозварювання ім.Є.О.Патона НАН України випущена праця “Космос: Технологии, материаловедение, оборудование” під редакцією акад. НАН України Б.Є.Патона. Як додатки до журналу “Вестник зоологии” та “Гидробиологического журнала” опубліковані монографічні праці співробітника Інституту зоології ім.І.І.Шмальгаузена НАН України С.М. Горба “Бабки (Odonata) України” та науковців Інституту гідробіології НАН України О.І.Мережка і Р.В.Хімка “Карпатські річки”. Ключові питання економічного аналізу процесу обігу товарів досліджуються в монографії чл.-кор. НАН України О. І. Амоші та співробітника Інституту економіки промисловості НАН України Є.Т. Іванова “Канони ринку”. В роботі дається опис і класифікація принципів понять та визначень, тенденцій та законів товарного і грошового обігу в індивідуальному, корпоративному і суспільному виробництві.

Інститут археології НАН України опублікував праці акад. НАН України П.П. Толочка та ін. “Етнічна історія давнього населення України” та низку інших робіт і розпочав публікації щодо підзаконних актів з охорони археологічних пам’яток.

Серед робіт Національної бібліотеки України ім.В.І.Вернадського – “Божественна Літургія Святого Іоанна Золотоустого та 12 духовних хорових концертів А.Венделя” і, випущений спільно з Інститутом української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України, Інститутом історії України НАН України та Гарвардським університетом “Дамбартон Оукс”, “Каталог грецьких рукописів у зібраннях Києва”.

Результати досліджень науковців публікуються в 73 наукових журналах та більш ніж 30 серійних виданнях НАН України. У звітному періоді почали виходити журнали “Економіка і прогнозування” (Інститут економічного прогнозування НАН України), “Інтродукція рослин” (Національний ботанічний сад ім.М.М.Гришка) і “Успехи фізики металлов” (Інститут металофізики ім.Г.В.Курдюмова НАН України). 24 журнали НАН України перекладаються зарубіжними видавцями англійською мовою. У 2000 р. припинено переклад за кордоном “Украинского химического журнала” і журналу “Автоматическая сварка”, останній з яких перекладається і розповсюджується силами редакції. Три журнали НАН України: “Термоелектрика”, “Фізика напівпровідників, квантова та оптоелектроніка” та “Функціональні матеріали” видаються в Україні тільки англійською мовою. З часу отримання Україною незалежності НАН України започаткувала 24 наукових журнали. Назріло питання про необхідність розробки положення про періодичне видання НАН України, яке б регламентувало відносини між співзасновниками наукових видань їх редакціями та видавцями.

За останні роки розширився парк поліграфічної техніки Спеціалізованої друкарні наукових журналів НАН України. Завдяки гранту фонду INTAS отримано додаткову офсетну машину високого класу. Друкарня має два різграфи формату А3 з комп’ютерним інтерфейсом, що дозволяє тиражувати матеріали безпосередньо з дискет. З часу заснування друкарня кожен рік подвоювала обсяги поліграфічної продукції та значно розширила її номенклатуру. Сьогодні вона має сучасну поліграфічну та комп’ютерну техніку, редагує та випускає 14 періодичних видань НАН України. У 2000 році друкарня надрукувала близько сотні но-

мерів наукових журналів НАН України, 15 монографій, 16 збірників наукових праць та матеріалів конференцій і готова збільшувати обсяги наукового книговидання. Їй треба активніше шукати точки дотику з науковими установами НАН України з тим, щоб їх поліграфічні замовлення розміщувались саме у Спеціалізованій друкарні.

Ще в 1996 році у складі Друкарні було сформовано редакційно-видавничий підрозділ, до якого увійшли редакції загальноакадемічних журналів «Вісник НАН України» та «Доповіді НАН України». За час, що минув, обсяг інформації, що подається в журналі «Доповіді НАН України», зріс на 50%, журнал «Вісник НАН України» повернувся до щомісячної періодичності. У своїй діяльності друкарня вже вийшла за межі звичайного поліграфічного підприємства. З метою сприяння подальшому розвитку Друкарні та поліпшення організації видання наукової періодики, Президія НАН України прийняла рішення про реорганізацію Спеціалізованої друкарні наукових журналів при Президії НАН України у видавничий дім «Академперіодика» НАН України.

Узагальнені показники наукового книговидання протягом 1996-2000 рр. представлені у таблиці 2.

Таблиця 2

Роки	Книги		З них монографій		Статей	
	Назв	Обсяг (обл.-вид. арк)	Назв	В тому числі виданих за кордоном	Всього	В тому числі в закордонних журналах
1996	370	5287	277	32	12799	2865
1997	550	7668	357	47	13680	3359
1998	605	9726	415	38	14296	3234
1999	634	9787	420	37	14923	3479
2000	606	11640	395	22	15278	3369

Детальна інформація щодо випуску установами НАН України друкованої продукції наведена в таблиці 4 додатку.